

การจัดระเบียบสังคม

การจัดระเบียบทางสังคม

การจัดระเบียบทางสังคม (Social organization) เป็นกระบวนการที่มีขอบเขตกว้างขวางมากเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมปรากฏการณ์สังคมหลายอย่าง เริ่มจากการจัดให้มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ หลากอย่างเพื่อให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกัน

เราอาจกล่าวถึงการจัดระเบียบระหว่างสามीภรรยา การจัดระเบียบสังคมของกลุ่มอาชญากร การจัดระเบียบสังคมของหมู่บ้าน จนถึงการจัดระเบียบสังคมของสังคมไทย หรือการจัดระเบียบสังคมของโลกก็ได้ สังคมทุกประเภทจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบสังคมไม่มากก็น้อย ระเบียบสังคมเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของสังคมทั้งหลาย

ความหมายของการจัดระเบียบทางสังคม

การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง วิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้น
เพื่อใช้เป็นกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผน ในการอยู่ร่วมกันของสมาชิก
โดยสมาชิกได้ยอมรับเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน และปฏิบัติสืบทอดกันมา
จนเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

ความสำคัญของการจัดระเบียบสังคม

มนุษย์กับสังคมเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน กล่าวคือ เมื่อเกิดมา มนุษย์ก็ได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม แต่เนื่องจากมนุษย์ในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด เพื่อป้องกันการขัดแย้งระหว่างมนุษย์ในสังคม และเพื่อควบคุมแบบแผนแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ จึงจำเป็นต้อง

มีการจัดระเบียบทางสังคม หากปล่อยให้มนุษย์แต่ละคนทำตามอำเภอใจโดยปราศจากการควบคุมแล้ว สังคมก็จะเกิดความวุ่นวายและขาดระเบียบแบบแผน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมเกิดสันติสุข

สาเหตุที่จะต้องมีการจัดระเบียบทางสังคม

1. เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมเป็นไปอย่างเรียบร้อย
2. ขจัดข้อขัดแย้งและป้องกันความขัดแย้งในสังคม
3. ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข เป็นปึกแผ่น

องค์ประกอบของการจัดระเบียบ

1. บรรทัดฐาน
2. สถานภาพ
3. บทบาท
4. การควบคุมทางสังคม

บรรทัดฐานทางสังคม (Social norms)

บรรทัดฐานทางสังคม คือ แบบแผน กฎเกณฑ์ข้อบังคับ หรือ มาตรฐาน ในการปฏิบัติของคนในสังคมซึ่งสังคมยอมรับว่าสมควรจะปฏิบัติ เช่น บิดา มารดา ต้องเลี้ยงดูบุตร บุตรต้องมีความกตัญญูต่อบิดา มารดา ข้าราชการต้องบริการประชาชน พระสงฆ์ต้องรักษาศีลและเป็นที่พึ่ง ทางใจ ของประชาชน

ประเภทของบรรทัดฐาน

ในทางสังคมวิทยาได้จำแนกประเภทของบรรทัดฐานออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways)

เป็นแนวทางปฏิบัติของทุกคนจนเกิดเป็นความเคยชิน จนกลายเป็นชีวิตปกติของมนุษย์เป็นการปฏิบัติด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน เพียงแต่จะได้รับการคำติฉินนินทาว่าประพฤติปฏิบัติในทางไม่ชอบไม่ควรเท่านั้น วิถีประชามีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการปรับให้เหมาะกับยุคสมัยนั้น เช่น มารยาทในการแต่งกาย มารยาทในการรับประทานอาหาร เป็นต้น

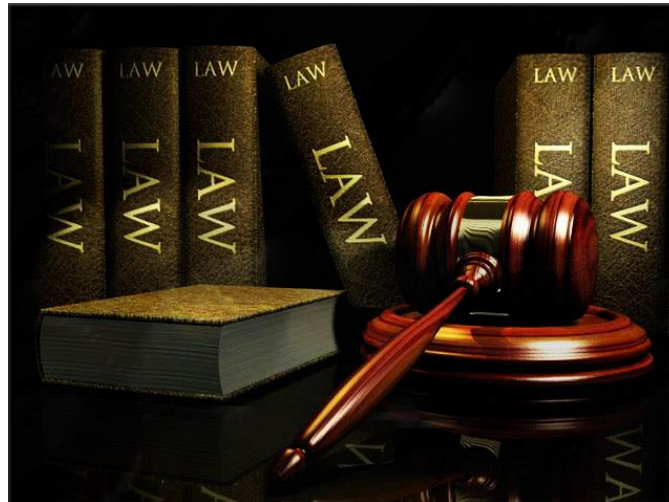
2. จารีตหรือกฎศีลธรรม (Mores)

เป็นแบบแผนความประพฤติที่สำคัญกว่าวิถีประชา เพราะ มีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรมจรรยา มีข้อห้ามและข้อควรกระทำ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับการต่อต้านจากสมาชิกในสังคม เช่น ในสังคมห้ามสตรีแต่งตัวโจ่งของพระภิกษุสงฆ์ ฯลฯ

3. กฎหมาย

เป็นข้อบังคับเพื่อควบคุมคนในสังคมให้เป็นระเบียบ มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรหากผู้ใดฝ่าฝืนย่อมต้องถูกลงโทษตามที่ได้กำหนดไว้ กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมใหญ่ เพราะ การใช้วิถีประชาหรือจารีตไม่อาจให้หลักประกันความเป็นระเบียบของสังคมได้ กฎหมาย มักมีรากฐานมาจากวิถีประชาหรือกฎศีลธรรม เพราะฉะนั้นกฎหมายที่ดี จึงควรสอดคล้องหรือต้องไม่ขัดกับวิถีประชาหรือกฎศีลธรรมดังนั้นจะเห็นได้ว่า บรรทัดฐานทางสังคมเป็นกลไกในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม ให้เป็นไปตามทิศทางหรือเป้าหมายและกฎระเบียบที่สังคมวางไว้

การบังคับใช้บรรทัดฐานกระทำได้ 2 วิธี คือ

1. การให้บำเหน็จ (Reward) เช่น การยกย่องชมเชย ให้เกียรติบัตร ให้เหรียญตรา
2. การลงโทษ (Punishment) มีการกำหนดโทษทัณฑ์แก่ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดบรรทัดฐาน ซึ่งมีตั้งแต่ชูปชบนิินทา การปรับ การจองจำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะความผิดที่ได้กระทำ

สถานภาพ (Status)

สถานภาพ คือ ตำแหน่งของบุคคลที่ได้มาจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มคนหรือสังคม จึงมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของตำแหน่งนั้นๆ เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่อะไร และควรจะปฏิบัติอย่างไร ซึ่งบุคคลหนึ่งอาจมีได้หลายสถานภาพตามสถานการณ์ เช่น สมภพ เมื่ออยู่ในครอบครัวจะมีสถานภาพเป็น “พ่อ” แต่ในขณะทำงานอาจมีสถานภาพเป็น “ผู้ประกอบการ”

สถานภาพจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. สถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

ธรรมชาติจะเป็นตัวกำหนดโดยที่บุคคลไม่มีทางเลือก เช่น เพศ อายุ สีผิว

2. สถานภาพที่ได้มาภายหลังหรือได้มาด้วยความสามารถหรือสถานภาพ

สัมฤทธิ์ เป็นตำแหน่งที่ต้องดิ้นรนขวนขวาย ด้วยความรู้ ความสามารถ และ สติปัญญาของตนเอง เช่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน ระดับการศึกษา สถานภาพ สมรส

บทบาท (Role)

คือ การปฏิบัติตามหน้าที่ตามสถานภาพที่ได้รับ เช่น พ่อ แม่ มีบทบาทคือ เลี้ยงดูลูก นักเรียนมีบทบาทคือ ต้องเรียนหนังสือ

บทบาททางสังคมเกิดจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดระหว่างสมาชิกในสังคมในขณะที่เด็กยังเยาว์วัย จะเรียนรู้บทบาทของสถานภาพต่าง ๆ โดยการสังเกตจากบุคคลอื่นที่แวดล้อมตน

ความสำคัญของบทบาททางสังคม

บทบาททางสังคม ก่อให้เกิดการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน การรับและการเอื้อประโยชน์ระหว่างกัน เช่น ครอบครัว ประกอบไปด้วยบิดา มารดา และบุตร แต่ละคนต่างก็มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันตามบทบาทของสถานภาพ บิดา มารดามีสิทธิลงโทษบุตร มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดู บุตรก็มีสิทธิในการรับมรดกจากบิดา มารดา มีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูบิดา มารดา ยามแก่ชรา ฯลฯ

ถ้าไม่มีการกำหนดบทบาททางสังคมรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะขาดระเบียบและไม่มีทิศทางที่แน่นอน สมาชิกจะเกิดความสับสนเมื่อต้องติดต่อกับบุคคลอื่น

สมาชิกในสังคมแต่ละคนมีบทบาทหลายอย่าง การปฏิบัติตามบทบาทหนึ่งอาจจะขัดกับอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นได้เสมอ เพราะ บทบาทแต่ละบทบาทจะถูกคาดหวังให้ปฏิบัติ

ประโยชน์ของสถานภาพและบทบาท มีดังนี้คือ

1. ทำให้บุคคลรู้จักฐานะของตนเองในสังคม
2. ทำให้เกิดการแบ่งหน้าที่กันในกลุ่มสมาชิก
3. ทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน
4. ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย

การควบคุมทางสังคม

หมายถึงการดำเนินการทางสังคมโดยวิธีต่างๆ เพื่อให้สมาชิกในสังคม ยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของ สมาชิกให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดการควบคุมทางสังคมจึงเป็นกลไกส่วน หนึ่งของการจัดระเบียบสังคม

การควบคุมทางสังคม

แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม โดยใช้วิธีให้รางวัลหรือยกย่องชมเชย เป็นผลให้สมาชิกเกิดกำลังใจที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐาน

2. การลงโทษสมาชิกที่ละเมิดหรือฝ่าฝืน บรรทัดฐานทางสังคม ได้แก่

- ผู้ละเมิดวิถีชาวบ้านหรือวิถีประชา จะถูกตำหนิ ถูกนินทา

หรือถูกต่อว่า

- การฝ่าฝืนจารีต จะถูกต่อต้านด้วยการไม่คบค้าสมาคม

ถูกขับไล่ออกจากชุมชนถูกประณาม หรือถูกรุมประชาทัณฑ์

- การทำผิดกฎหมาย จะได้รับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง

เช่น ปรับ จำคุก